

 Ατομικό βίωμα σε συλλογικό ορίζοντα					
Πηγή:	ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ	Σελ.:	57,59	Ημερομηνία έκδοσης:	09-10-2022
Αρθρογράφος:		Επιφάνεια :	1142.39 cm ²	Κυκλοφορία:	32170
Θέματα:	ΒΙΒΛΙΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ				

3

Στη Γαλλίδα Ανι Ερνό
το βραβείο Νομπέλ
Λογοτεχνίας για το 2022

Η Ανί Ερνό απέσπασε το Νομπέλ Λογοτεχνίας μέσα από τη σύγκλιση επιμέρους διαστάσεων, οι οποίες κεφαλαιοποίησαν τρόπον τινά τη συνάφεια του αξιόλογου έργου της με ζητήματα που έχουν καταστεί και πάλι φλέγοντα στο παρόν

ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ ΜΠΕΚΟΥ

Αυτή τη φορά δεν επρόκειτο, όπως πέρυσι, για κεραυνό εν αιθρία. Διότι εφέτος το ονοματεπώνυμο της **Ανί Ερνό** συζητήθηκε αρκετά προτού ανακοινωθεί την περασμένη Πέμπτη το Νομπέλ Λογοτεχνίας 2022. Η 82χρονη πεζογράφος, έχοντας διαγράψει μια σχεδόν πεντηκονταετή πορεία στα γράμματα, αναδείχθηκε από τη Σουηδική Ακαδημία «για το θάρρος και την κλινική οξύνειά με την οποία αποκαλύπτει τις ρίζες, την αποξένωση και τους συλλογικούς περιορισμούς της ατομικής μνήμης». Εγινε έτσι η πρώτη γυναίκα συγγραφέας από τη Γαλλία (με ταπεινή καταγωγή από τη Νορμανδία, πιο συγκεκριμένα) που λαμβάνει την ύψιστη διεθνή τιμή για την τέχνη του λόγου.

Στο ερώτημα αν υπήρχε σε αυτή τη γλώσσα και σε αυτή τη χώρα (δεν διάνει ακριβώς μια περίοδο ακμής, κακά τα ψέματα, αν κατά τα λοιπά εξαιρέσουμε τον **Μισέλ Ουεζμπεκ**, ο οποίος συνιστά μια ειδική περίπτωση από μόνο του) κάποια άλλη εν ζωή γυναίκα συγγραφέας η οποία θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις ποικίλες προϋποθέσεις του συγκεκριμένου παγκόσμιου βραβείου, η απάντηση όχι μόνο δεν είναι εύκολη αλλά ίσως να είναι και αρνητική. Εντάξει, η Ανί Ερνό δεν έχει υφή ανάλογη με τη *Μαργκερίτ Γουαρσένφρ*, ας πούμε, όμως δεν είναι εκεί το θέμα, το θέμα είναι να διερευνήσουμε γιατί *τη δεδομένη στιγμή* οι Σουηδοί ξεχώρισαν μια συγγραφέα που αποτελεί αναμφίβολα ένα σημαντικό και κορυφαίο μέγεθος για τη *σημερινή* φάση της γαλλικής λογοτεχνίας.

Η γραφή και το περιεχόμενο

Όπως επισημάνα ο Αντερ Όλσον, πρόεδρος της αρμόδιας επιτροπής, «μέσα από τη γραφή της η Ερνό εξετάζει, με συνέπεια και από διαφορετικές οπτικές γωνίες, μια ζωή που σημαδεύεται από έντονες ανισότητες όσον αφορά το φύλο, τη γλώσσα, την κοινωνική τάξη».

Το κυρίαρχο υλικό, το υλικό από το οποίο εκκινεί η ίδια και έχει αναλίσσει προκειμένου να γράψει τα βιβλία της είναι ο εαυτός της, το προσωπικό βίωμα, Α.χ. οι σχέσεις με την οικογένειά της (με τη μητέρα της και τον πατέρα της) ή με τους ερωτικούς της συντρόφους. Όμως (εν προκειμένω το «όμως» είναι τεράστιο και έχει αξία) ο ορίζοντας της γραφής της είναι ευρύτερος και συλλογικός. Σε αυτήν ακριβώς τη διασταύρωση (με ένα ύφος αποστασιοποιημένο και απείρητο, με ένα ύφος επιμελώς ανεπιμέλως και ευθύβολα τραχύ θα έλεγε κανείς) είναι που δημιουργεί η Ανί Ερνό, η οποία έχει και ετεροκλίτες αναφορές αναπόφευκτα, πολύ ενδεικτικά, τόσο τον *Μαρσέλ Προυστ* (τον μυθιστορηματικό «φιλόσοφο» του παρελθόντος) όσο και τον *Πιερ Μπουριντιέ* (τον επιδραστικό κοινωνικό επιστήμονα της «διαφοράς»). Ανεξαρτήτως πάντως αισθητικών προτιμήσεων, η επιλογή της Ανί Ερνό παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και λογοτεχνικά και εξωλογοτεχνικά, στο πλαίσιο της τρέχουσας συγκυρίας, το τονίζουμε αυτό. Και εξηγουμαστε ευθύς αμέσως. Πρώτον, βραβεύτηκε μια συγγραφέας η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί «προδρομική» του «νέου» κύματος που εσχάτως (την τελευταία δεκαετία) τουλάχιστον αποκλειστικά παντού αυτοfiction (αυτομυθοπλασία) και συνιστά ξανά μια αξιοσημείωτη τάση (το φαινόμενο δεν είναι καινούριο ασφαλώς, δεν ήταν καινούριο ούτε καν όταν άρχισε να γράφει η

© OUTLINE / FOTOFESTIVAL / MANTON / OUTLINE / OUTLINE

Ατομικό βίωμα σε συλλογικό ορίζοντα

Η Σουηδική Ακαδημία απένειμε το **Νομπέλ Λογοτεχνίας 2022** στην 82χρονη **γαλλίδα πεζογράφο Ανί Ερνό**. «Το Βήμα» επανέρχεται στο αξιόλογο έργο της και θυμάται μια πρόσφατη αποκλειστική συνέντευξη μαζί της

Το έργο της Ανί Ερνό (Annie Ernaux) άρχισε να εκδίδεται στα ελληνικά από τις εκδόσεις Χατζηνικολή στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Εσχάτως τα βιβλία της κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Μεταίχμιο, όλα σε μετάφραση της Ρίτας Κολαίτη: «Ο τόπος» (2020), «Μια γυναίκα» (2021), «Τα χρόνια» (2021), «Το γεγονός» (2022). Ετοιμάζονται επίσης και αναμενόμενα σύντομα το πλέον πρόσφατο αφιέρωμά της «Jeune femme» (2022) αλλά και το «Memento de fille» (2016).

εφετηνή νομπελίστρια, πλην όμως το καταγράψουμε). Πάντως η Ανί Ερνό είναι κάτι άλλο, δεν σχετίζεται και πολύ με τις εξόχως εγωτικές εξομολογητικές ομφαλοσκοπήσεις, διότι στοχεύει συστηματικά σε γενικότερα σύνολα, συνενώ και χρονικά και καλλιτεχνικά ήδη τα υπερβάνε όλα αυτά. Και δεύτερον, για να συνεχίσουμε, εξακολουθεί να τα υπερβαίνει διότι η πεζογραφία της είναι και ιδιότυπη (τα λεγόμενα textes auto-socio-biographiques, κείμενα δηλαδή που συνδυάζουν το ατομικό με το συλλογικό, την αυτοβιογραφία με την ιστορία, την κοινωνιολογία και την πολιτισμική κριτική αλλά και αταλάντευτα μαχητική και προοδευτική, φεμινιστική και αριστερή (με μια διανοητική σοβαρότητα ωστόσο, πέρα από επικαίρικες «δόξες» ή και «αγκυλώσεις» ενδοχρονικών που θα αποδίδονταν ακόμη και στο πρόσφατο κίνημα #MeToo).

Επομένως, βάσιμα μπορούμε να υποστηρίξουμε, μεταξύ άλλων παραμέτρων βεβαίως, ότι η Ανί Ερνό βρέθηκε στο επίκεντρο και απέσπασε το Νομπέλ Λογοτεχνίας μέσα από τη σύγκλιση επιμέρους διαστάσεων (τις προαναφέραμε) οι οποίες κεφαλαιοποίησαν τρόπον τινά τη συνάφεια του αξιόλογου έργου της με ζητήματα που (λόγω των διακυμάνσεων της ιστορίας) έχουν καταστεί και πάλι φλέγοντα στο παρόν.

Με δικά της λόγια

Η Ανί Ερνό τον Απρίλιο του 2021 είχε παραχωρήσει μια αποκλειστική συνέντευξη στον γράφοντα, σε αυτό το έμφετο που διαβάετε, αναφερόμενη μάλιστα και στο έργο της *Τα χρόνια* (Les années, 2008), το επίτευγμα της τεχνοτροπίας της, το οποίο έχει χαρακτηριστεί μια «συλλογική αυτοβιογραφία» μιας ολόκληρης εποχής (1941-2006) και θεωρείται ευρέως το αριστοτεχνικό της. Για την ίδια το «εγώ» και το «εμείς» είναι συνφρασμένα, ένα πλέγμα πυκνό και αεδιάλυτο. «Είμαι πεπεισμένη ότι, σε αυτή τη ζωή, δεν είμαστε σκόρπια νησιά. Υπάρχουν νόμοι ατομικοί

αλλά και νόμοι συλλογικοί στους οποίους υπόκεινται οι πάντες. Δεν πιστεύω ότι υπάρχει ένα «εγώ» διαχωρισμένο από το «εμείς», από τους άλλους. Και με αυτή τη λογική, πλάθω τη γραφή μου. Το κάθε «εγώ» βέβαια θέλει να αποστασιοποιηθεί από τους συλλογικούς νόμους, τελικά όμως είναι πάντα οι άλλοι άνθρωποι που μου δίνουν την προοπτική της συγγραφής. Κι αυτό που μετράει για μένα είναι οι λέξεις και το νόημά τους, οι λέξεις που μου ταιριάζουν ή δεν μου ταιριάζουν [...]. Στα βιβλία μου, εν γένει, αφηγοῦμαι τα πεπραγμένα των ανθρώπων από ιστορική και κοινωνιολογική σκοπιά, βλέπω τα πρόσωπά τους, επ' ουδενί όμως δεν τα αναπλάθω, δεν τα χειραγωγώ, δεν τα ωραιοποιώ. Και τον εαυτό μου τον βλέπω πάντα σαν έναν ξένο μέσα στις αφηγήσεις μου. Νιώθω σαν ξένη στον τρόπο που σκέφτομαι ή ενεργώ, κι αυτός είναι ο τρόπος που παρατηρώ όχι μόνο τον εαυτό μου αλλά και τον υπόλοιπο κόσμο. Και η γραφή μου είναι έτσι, μια γραφή εξ αποστάσεως» είχε τονίσει η Ανί Ερνό.

«Από τη δεκαετία του 1980 ως και το 2000, είχα γίνει αντικείμενο οφροδράν επικρίσεων από τις εφημερίδες επειδή ήμουν γυναίκα. Σχολίαζαν υποτιμητικά ότι τα βιβλία μου δεν ήταν λογοτεχνία. Αυτό, βεβαίως, δεν το συμμεριζόνταν όλοι. Όμως υποψιάζομαι ότι με επέκριναν επειδή επιχειρούσα να κάνω μια κοινωνική λογοτεχνία με τον δικό μου τρόπο, με μια έννοια, αν θέλετε, ταξική, την οποία στη Γαλλία θεωρούσαν λίγο ξεπερασμένη» είχε συμπληρώσει τότε. Και εν γένει «[...] αυτό που επιδιώκω πάντα είναι η προσέγγιση, η σύγκλιση της μνήμης με τον δικό μου τρόπο. Είναι οι δύο κατευθύνσεις που με ορίζουν όταν γράφω, που έχουν αξία για μένα – και που με κάνουν να γράφω. Αν δεν έχω αυτά τα δύο στοιχεία, απλώς δεν γράφω. Σε σιδηρόποτε αποτυπώνω στο χαρτί η έννοια της αλήθειας έχει ειδικό βάρος».